

УСВІДОМЛЕННЯ ІДЕНТИФІКАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ МОВИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКОЇ АГРЕСІЇ

Ідентифікаційна функція мови полягає в тому, що саме мова є тим засобом, який дає змогу виявити належність мовця до певної спільноти, тобто людина ідентифікує себе як представника певної нації, ототожнює себе через мову зі своїм народом, своєю країною. Про значення цієї функції мови писав К. Ушинський: «Мова – найживіший, найбагатший і найміцніший зв'язок, що з'єднує віджилі, живущі і майбутні покоління народу в одне велике, історичне живе ціле» [3, с. 123]. Сучасні українські мовознавці слушно наголошують, що ідентифікаційна функція мови тісно пов'язана з усвідомленням національної гідності [1, с. 11]. Тому й не дивно, що саме після Революції гідності та в умовах російської агресії щодо нашої держави для багатьох українців настає усвідомлення своєї належності до української нації.

В сучасному українському просторі, який все ще значною мірою русифікований, усвідомлення ідентифікаційної функції мови набуває виразного політичного забарвлення.

Варто звернути увагу на дві конкретні ситуації, які за своєю суттю зовсім різні, можливо, протилежні, але обидві демонструють усвідомлення мовцями ідентифікаційної функції мови.

Перша ситуація пов'язана з появою російських окупантів на Донбасі, зокрема в Краматорську у квітні 2014 року. Відмінність між російськомовними прихильниками української незалежності й загарбниками-агресорами визначилася за допомогою одного слова – «поребрик». Чоловік у масці та камуфляжі без розпізнавальних знаків вимагає «отойти дальше за поребрик» – і це слово дає змогу ідентифікувати зеленого чоловічка. «Вооруженные люди без опознавательных знаков используют исконно питерское слово «поребрик». Так не говорят не только в Донецке, но даже в Москве» – пише на своїй сторінці у фейсбуці російський опозиційний політик Борис Немцов. І «поребриками» стали називати українці російських загарбників, відокремлюючи себе від них цією виразною мовною ознакою. Як справедливо зазначає Катріна Хаддад-Розкладай, «емоційний заряд від «доказу присутності російських найманців» виявився настільки потужним, що слово «поребрик» тепер активно вживається в іронічному контексті» [4], його залучають до новітніх ідіом (поребрик перейдено, життя прожити – не поребрик переступити) тощо.

Друга ситуація виявляється в новітній тенденції, яка з'являється в сучасному українському інформаційному середовищі. Російськомовні зазвичай

представники шоу-бізнесу після Революції гідності та в умовах російської агресії заговорили українською мовою в ефірах теле- й радіоканалів, демонструючи свою належність до української культури (Тіна Кароль, Джамала, Олександр Потапенко, Наталія Могилевська та інші). Прикметно, що проросійськи налаштована, але українка за походженням Світлана Лобода в ефірі одного з російських телеканалів «обмовилася», заговоривши українською мовою. Під час дискусії у неї, мабуть, ненароком вирвалася фраза: «Але це ж було дуже гарно». Цю ситуацію Лобода особисто розтиражувала в інтернеті, бажаючи, очевидно повернути увагу своїх прихильників та демонструючи свою дотичність до української культури.

За спостереженнями Т. П. Ткачука, мова в умовах двомовного середовища є важливим способом ідентифікації, оскільки українська мова виразно домінує в родинному й професійному спілкуванні українців [2, с. 155]. Однак усвідомлення важливості мовної ідентифікації в усіх сферах спілкування почало знаходити свій вияв після Революції гідності – в умовах російської агресії в Україні.

Висновки. Кожна людина ототожнює себе як представника певної спільноти, в цьому виявляється ідентифікаційна функція мови. Російська агресивна політика спонукала багатьох українців усвідомити цю властивість мови. Безумовно, кожен реалізує свою ідентифікацію по-різному, але значна частина наших сучасників відчуває потребу продемонструвати свою спільність з українською нацією і в часовому, і в просторовому вимірах.

Література:

1. Мацюк З., Станкевич Н. Українська мова професійного спілкування: навч. посібн. / З. Мацюк, Н. Станкевич. – 2-е вид. – Київ: Каравела, 2007. – 352 с.
2. Ткачук Т. П. Ідентифікаційна функція мови в білінгвальному середовищі (на прикладі міста Вінниці) / Т. П. Ткачук // Теоретична і дидактична філологія. Серія : Філологія (літературознавство, мовознавство). – 2016. – Вип. 23. – С. 149–157. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/tdff_2016_23_19.
3. Ушинський К. Д. Вибрані педагогічні твори : В 2-х т. Пер. з рос. / Редкол.: В. М. Столетов та інші. – К.: Рад. школа, 1983. Т. 1. Теоретичні проблеми педагогіки / Склад і підгот. до друку Е. Д. Дніпров; За ред. О. І. Пискунова (відп. ред.) та інших. – 488 с.
4. Хаддад-Розкладай Катріна. Редакторський портал. – Режим доступу: https://gazeta.ua/articles/istoriya-movi/_ci-ye-zhittya-za-porebrikom-yak-u-movu-vhodyat-slova/567408.

Тези надіслано 27 лютого 2019 р.